

ТИПОВІ ФОРМИ (ШАБЛОНИ) ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДОКУМЕНТІВ..., ЯК ЕЛЕМЕНТ СПРОЩЕННЯ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА КРАЇН-ЧЛЕНІВ ЄС

УДК 347.61+347.91

Постановки проблеми. Застосування типових форм (шаблонів) процесуальних документів в цивільному судочинстві існує тривалий час в країнах-членів ЄС і є одним з елементів спрощеного провадження. Розуміння ефективності застосування типових-форм є важливою умовою для доктринального дослідження спрощеного позовного провадження. Адже, запозичення досвіду країн-членів ЄС щодо використання типових форм може бути ефективним елементом спрощеного позовного провадження в цивільному судочинстві.

Аналіз останніх досліджень. В Україні та країн-членів ЄС дослідженню окремих питань щодо спрощеного позовного провадження та застосування типових форм В. І. Бобрик, О. І. Ізарова, Alina Ontanu, Xandra E. Kramer, E Silvestri.

Метою даної статті. Проаналізувати досвід країн-членів ЄС щодо ефективності застосування типових форм (шаблонів) процесуальних документів в цивільному судочинстві.

Виклад основного матеріалу. З метою максимального спрощення написання позовів сторонами та викладання необхідних елементів у позовах, законодавці кількох країн-членів ЄС встановили спеціальні типові форми. Учасники процесу, такі як позивач та відповідач, повинні заповнити відповідні форми, відповідаючи на конкретні питання, та подати їх заповненими до відповідного суду. Використання таких форм особливо актуальне у спрощеному позовному провадженні, оскільки наявність вже готових форм із необхідними питаннями та пунктами спрощує завдання для судді. Обов'язкове використання типових форм для подання позовів у спрощеному цивільному судочинстві зафіксоване у

законодавстві країн, таких як Польща, Латвія, Литва, Ірландія, Франція, Румунія, Словенія та Мальта [1].

Наприклад, згідно з положенням статті 5052 Цивільно-процесуального кодексу Польщі, у поєднанні зі статтею 125 ЦПК Польщі, встановлено правило, згідно з яким усі позовні заяви, відзиви та клопотання, подані в ході спрощеного провадження, повинні бути викладені на офіційних бланках [2]. Офіційні форми можна отримати в муніципальних установах, судових канцеляріях та на офіційному веб-сайті Міністерства юстиції. Порухення процесуального законодавства виникає у випадку невикористання необхідної форми для малозначної справи [1]. Наприклад, якщо позовна заява, яка повинна була бути представлена на офіційному бланку, подається іншим способом або не може бути розглянута через недотримання інших формальних умов, головуючий суддя вимагає від сторони усунути порушення протягом одного тижня та надсилає відповідне повідомлення. У клопотанні про усунення порушень слід вказати всі виявлені недоліки в позовній заяві. Якщо сторона не виконає вимоги до закінчення встановленого терміну або подасть неправильне клопотання повторно, головуючий суддя може вирішити повернути клопотання, згідно з положенням статті 130 ЦПК Польщі [2].

У Латвії, залежно від категорії справи, існують різні стандартні форми, які визначені Постановою Кабінету Міністрів Латвії від 29 травня 2018 року № 305 «Положення про форми, що застосовуються у спрощеному порядку» [3]. Позови та відзиви повинні бути оформлені на бланках, зазначених у Постанові № 783. Додатки до цього документа включають такі форми, як позов про стягнення невеликої суми грошей, позов про стягнення аліментів, відзив на позов про стягнення грошей, відзив про позов на невелику суму про стягнення аліментів. Ці формуляри також можна знайти на законодавчому порталі офіційного вісника Latvijas Vēstnesis [4]. У Словенії стандартні форми розроблені лише для малозначних справ, і вони стають чинними лише після ініціативи сторін, які подали відповідну заповнену форму до суду. У Румунії наказом Міністра юстиції № 359/С від 29 січня 2013 року затверджено форми, які використовуються в процедурі

розгляду дрібних позовів, зазначених у статтях 1025-1032 Закону № 134/2010 про Цивільний процесуальний кодекс, і визначено обов'язкову стандартну форму для цієї процедури [1]. На відміну від Латвії, законодавець Румунії розширив перелік стандартних форм у спрощеному порядку для малозначних справ, включаючи не лише позов та відзив, але й заяву, форму внесення змін та/або виправлень до заяви та форму відповіді.

В Швеції, наприклад, позивач може обрати використання стандартної форми або скласти позовну заяву самостійно, без використання відповідних шаблонів [5]. Тобто використання процесуальної форми для подачі позову в рамках спрощеного позовного порядку є необов'язковим.

У Іспанії, коли позивач подає скаргу, яка не перевищує суму у 2000 євро, він може скласти скорочену версію позовної заяви відповідно до Цивільного процесуального кодексу. У цьому скороченому позові вказується основна інформація про позивача та відповідача, обраний метод правового захисту та факти, що обґрунтовують позов. Крім того, позивач може скористатися стандартизованими формами, які доступні для завантаження на веб-сайті суду [6, с. 10]. Така відсутність стандартних вимог до позовної заяви у спрощеному порядку пояснюється тим, що в малозначних справах немає обов'язку залучення адвоката, тому позовна заява може мати простий вигляд або складатися за стандартизованою формою, щоб полегшити процес для осіб без юридичної освіти, які можуть допускати помилки у написанні позовів.

У законодавстві України, так само як і в Чехії, Німеччині, Фінляндії, Словаччині, Греції, Угорщині, та Хорватії, не існують офіційно затверджених форм для подачі позовної заяви в рамках спрощеного провадження. Проте впровадження системи «Електронний суд», заснованої на Положенні про порядок функціонування окремих підсистем (модулів) Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, що було затверджено рішенням Вищої ради правосуддя від 17 серпня 2021 року № 1845/0/15-2, дозволяє адвокатам подавати позовні заяви та клопотання через електронний кабінет Єдиної судової інформаційно-телекомуніка-

ційної системи [7]. Це включає заповнення та опис відповідних пунктів або завантаження тексту, таких як «Регіон та суд», «Заявник», «Представник заявника», «Текст заяви», та «Додатки». Розгляд можливості реформи, яка передбачає використання відповідних процесуальних шаблонів для подання позовних заяв та інших процесуальних документів шляхом заповнення відповідних пунктів, може значно спростити роботу суду при виділенні необхідної інформації, включаючи предмет і підстави позову. Такий підхід також дозволить учасникам судового засідання, які не користуються послугами юриста чи адвоката, надавати необхідну інформацію судові без спеціалізованих юридичних знань.

Використання стандартних шаблонів для малозначних справ та у порядку спрощеного судочинства передбачено в Європейській процедурі дрібних спорів (European small claims procedure (ESCP)). При ретельному аналізі Європейської процедури дрібних позовів можна зробити висновок, що застосування стандартних форм, які використовуються в ESCP, є основою для вирішення малозначних спорів. Початковим етапом Європейської процедури малих спорів є використання лише стандартної форми А позову, зазначеної в Додатку I Регламенту No 861/2007 який встановлює European small claims procedure. Позивач подає свою заяву до суду безпосередньо, використовуючи пошту, факс чи інший засіб зв'язку, прийнятний для держави-члена ЄС, в якій розпочата процедура. Основна мета Європейської процедури дрібних позовів полягає в тому, що це, по суті, є письмова процедура. Оскільки основною метою впровадження Європейської процедури дрібних позовів є спрощення, підвищення ефективності та зменшення витрат у порівнянні з національною процедурою, Регламент No 861/2007 встановлює специфічні відхилення від стандартних правил судового розгляду. З метою економії процесу та пропорційно до цінкових порогів претензій передбачено, що зазвичай процедура ведеться у письмовій формі. Усне слухання проводиться судом або трибуналом лише у випадках, коли воно вважається необхідним або коли на цьому настоює сторона. Суд або трибунал може відмовити у проведенні усного слухання, якщо вважається, що за обставин справи це необхідно для справедливого провадження

[8]. Причини відмови подаються письмово. Зобов'язання забезпечити відповідачу форму А з відповідними документами дотримує принципу правової рівності сторін у процесі. Для висунення протилежних аргументів і надання доказів відповідач має 30 днів на подання форми С до суду. Відповідач також може подати зустрічний позов у відповідь на позов. Форма відповіді С містить відповіді на ряд питань, включаючи прийняття відповідачем позову, визнання позову позивача поза межами європейської процедури малих спорів, докази на підтримку позиції відповідача, відомості про бажання проведення усного слухання відповідачем або подачу зустрічного позову, а також дату і підпис позивача. У випадку, якщо зустрічний позов перевищує встановлений ліміт у 5 000 євро, вони не розглядаються за правилами Європейської процедури дрібних позовів, але розглядаються згідно з відповідним процесуальним законодавством держави-члена, в якій вони ведуться [9, с. 10].

Запровадження типових форм шаблонів у цивільному судочинстві є доволі актуальним для спрощеного позовного провадження, яке призначено для розгляду малозначних справ та справу незначної складності та робить процесуальні дії сторін простішими.

Переваги запровадження типових форм (шаблонів) процесуальних документів порівняно з звичайними процесуальними за явами та клопотаннями в Україні:

1) спрощення процедури подачі заяв: використання типових форм дозволяє учасникам судового процесу значно спростити процес написання та подачі заяв. Стандартизований формат дозволяє уникнути непорозумінь та сприяє однаково розумінню інформації;

2) ефективність та швидкість: заповнення типових форм може значно зекономити час учасників судового процесу. Оскільки форми вже містять загально прийняті розділи та пункти, сторонам потрібно лише доповнити конкретну інформацію, не витрачаючи час на створення документа з нуля (як наприклад «ціна позову», «предмет позову», «сторони по справ»);

3) зниження ймовірності помилок: стандартні форми визначають чіткі поля для введення необхідної інформації, що зменшує

ймовірність помилок та допомагає уникнути непорозумінь між сторонами та судом;

4) однаковий підхід: використання типових форм забезпечує однаковий підхід до підготовки документів для всіх учасників судового процесу. Це сприяє консистентності та відповідності вимогам законодавства;

5) підвищення доступності юстиції: застосування стандартних форм може зробити судовий процес більш доступним для осіб без юридичної освіти. Вони можуть легше розуміти та заповнювати стандартні форми, що полегшує їм участь у судових процедурах, особливо в спрощеному позовному провадженні (участь представника не є обов'язковою, а в більшості випадків справа може розглядатися в письмовому провадженні);

6) легший аналіз інформації: стандартизовані форми дозволяють збирати та аналізувати інформацію більш ефективно. Судові органи можуть швидше обробляти та оцінювати дані, отримані від учасників судового процесу.

Загалом, впровадження типових форм сприяє ефективності, консистентності та доступності судового процесу, спрощуючи процедури для всіх заінтересованих сторін.

Висновки. Використовуючи досвід законодавця Польщі, можна встановити правило, згідно з яким всі документи, такі як позови, відзиви та клопотання, що подаються в рамках спрощеного судочинства, повинні надаватися на офіційних бланках. Значені офіційні форми будуть доступні в судових канцеляріях та на веб-сайті суду чи Міністерства Юстиції України. Рекомендацією є проведення подальших реформ і впровадження стандартних процесуальних форм для подачі різних документів і клопотань. З метою спрощення процедури розгляду справ рекомендується впровадження стандартних форм, які будуть обов'язковими для заповнення при поданні різних документів у порядку спрощеного судочинства, таких як «позовна заява», «відзив», «відповідь на відзив» та «клопотання про розгляд справи без участі сторін у судовому засіданні».

1. *Small claims. The European e-Justice Portal. URL: <https://e-justice.europa.eu/home?plang=en&action=home>. (дата звернення 01.03.2023).*

2. *Kodeks postępowania cywilnego. Data wejścia w życie:1965-01-01. Strona główna Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej.* URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu19640430296>. (дата звернення 01.03.2023).
3. *Noteikumi par vienkāršotajā procedūrā izmantojamām veidlapām. Ministru kabineta noteikumi Nr. 305, Rīgā 2018. Gada 29. Maijā (prot. Nr. 26 14. §). LATVIJAS REPUBLIKAS TIESĪBU AKTI.* URL: <https://likumi.lv/ta/id/299326-noteikumi-par-vienkarsotaja-procedura-izmantojamam-veidlapam>. (дата звернення 02.03.2023).
4. *Civilprocesa likums. Latvijas Vēstnesis, 326/330, 03.11.1998.; Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs, 23, 03.12.1998. LATVIJAS REPUBLIKAS TIESĪBU AKTI.* URL: <https://likumi.lv/ta/id/50500-civilprocesa-likums>. (дата звернення 02.03.2023).
5. *Tvist om pengar. Sveriges Domstolar.* URL: <https://www.domstol.se/ammen/tvist-om-pengar/>. (дата звернення 02.03.2023).
6. *E Silvestri, 'Small Claims and Procedural Simplification: Evidence from Selected EU Legal Systems' (2018) No 1 (1) Access to Justice in Eastern Europe 6-14.*
7. *Рішення Вищої Ради Правосуддя «Про затвердження Положення про порядок функціонування окремих підсистем Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи» від 17 серпня 2021 року № 1845/0/15-21. Верховна Рада України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1845910-21#Text/>. (дата звернення 02.03.2023).
8. *Regulation (EC) No 861/2007 of the European Parliament and of the Council of 11 July 2007 establishing a European Small Claims Procedure – consolidated text of 14 June 2017.* URL: https://e-justice.europa.eu/42/EN/small_claims?init=true. (дата звернення 02.03.2023).
9. *Stoileva, Zorica & Gjorgjioska, Emilija & Gorgieva, Dijana. (2023). EUROPEAN SMALL CLAIMS PROCEDURE. 13. 1-11.*

Остап'як М. М. Типові форми (шаблони) процесуальних документів, як елемент спрощення цивільного судочинства країн-членів ЄС

В даній статті досліджується особливості застосування типових форм (шаблонів) процесуальних документів в цивільному судочинстві країн-членів ЄС. В країнах-членах Європейського Союзу застосування типових шаблонів для подачі процесуальних документів у цивільному судочинстві має свої особливості. Основні риси цього підходу включають: 1. Стандартизація процесу, тобто у багатьох країнах-членах ЄС існують типові форми для різних видів процесуальних документів, таких як позовні заяви, відзиви, клопотання і т. д. Ці форми часто розроблені відповідно до законодавства та процедурної практики, що спрощує їх заповнення та подачу. 2. Простота у використанні для сторін:

використання типових шаблонів полегшує завдання сторонам у справі, особливо тим, хто представляє себе без юридичної допомоги. 3. Спрощення процесу заповнення, та форми часто містять конкретні питання, на які сторонам потрібно відповісти. Це спрощує процес заповнення документів, оскільки сторони можуть використовувати готові шаблони і відповідати на конкретні запитання. 4. Полегшення роботи судів: Застосування стандартних форм дозволяє судам ефективніше обробляти та розглядати справи, оскільки це полегшує виділення ключової інформації. 5. Заохочення електронної подачі: у багатьох країнах ЄС впроваджені електронні системи подачі документів, де стандартні форми можна заповнювати та подавати в електронному вигляді. 6. Зменшення можливості помилок, адже стандартні форми допомагають уникнути недорозумінь і помилок у формулюванні правових документів, оскільки вони мають чітко визначені розділи та вимоги.

Загальна мета застосування типових шаблонів у цивільному судочинстві країн-членів ЄС – це зробити судовий процес більш доступним, ефективним і зрозумілим для громадян і зменшити адміністративні труднощі для судів. Також, такі процесуальні форми є одним із важливих елементів цивільного судочинства, які присутні у спрощеному позовному провадженні.

Ключові слова: судочинство, правосуддя, цивільний процес, позовне провадження, спрощене провадження, спрощене позовне провадження, порівняльне право, європейські стандарти судочинства.

Ostapiak M. M. Standard forms (templates) of procedural documents as an element of simplifying civil proceedings in EU member states

This article examines the peculiarities of the application of standard forms (templates) of procedural documents in the civil proceedings of the EU member states.

In the member states of the European Union, the use of standard forms for filing procedural documents in civil proceedings has its own characteristics. The main features of this approach include: 1. Standardization of the process, that is, in many EU member states there are standard forms for different types of procedural documents, such as statements of claim, responses, petitions, etc. These forms are often developed in accordance with legislation and procedural practice, which simplifies their filling and submission. 2. Ease of use for litigants: The use of standard templates makes it easier for litigants, especially those representing themselves without legal assistance. 3. Simplifying the filling process, and forms often contain specific questions that parties need to answer. This simplifies the process of filling out documents, as the parties can use ready-made templates and answer specific questions. 5. Encouraging electronic filing: Many EU countries have implemented electronic filing systems, where standard forms can be completed and filed electronically. 6. Reducing the possibility of errors, because standard forms help to avoid misunderstandings and errors in the wording of legal documents, since they have clearly defined sections and requirements.

The general purpose of the application of standard templates in the civil proceedings of the EU member states is to make the judicial process more accessible,

efficient and understandable for citizens and to reduce administrative difficulties for the courts. Also, such procedural forms are one of the important elements of civil proceedings, which are present in a simplified lawsuit.

Keywords: judicial proceedings, justice, civil procedure, claim proceedings, simplified proceedings, simplified claim proceedings, comparative law, European judicial standards